

Alle i Mål

Vejledning til
P-skalaer

Hvorfor er der fokus på elevernes faglige udvikling?

Det korte svar på det spørgsmål kunne være, at alle børn har ret til at lære og udvikle sig ud fra de forudsætninger, de har (Salamanca erklæringen, 1994). Det gælder også elever med gennemgribende udviklingsforstyrrelser og generelle indlæringsvanskeligheder.

I Danmark har Undervisningsministeriet beskrevet Fælles Mål fra 0. klasse og frem til 10. klasse. Det er mål, der gælder alle elever i den skolepligtige alder.

Alle kommunale skoler er i dag kategoriseret som folkeskoler og er underlagt de retningslinjer, der gælder for lov om folkeskolen. Folkeskoleloven er derfor et vilkår for arbejdet på de såkaldte kategori 4 specialskoler.

I denne vejledning er der fokus på elevernes faglige udvikling i dansk og matematik, da disse er fag, der generelt ikke kan dispenseres fra. Det gælder også for undervisningen på kategori 4 specialskolerne i København.

Hvorfor P-skalaer?

For elever med gennemgribende udviklingsforstyrrelser og generelle indlæringsvanskeligheder foregår udvikling og læring langsommere og anderledes end for elever i den øvrige folkeskole. Det betyder, at deres læringsmuligheder og de deraf afledte undervisningsbehov går forud for de mål, der er beskrevet i Fælles Mål for Børnehaveklassen og Folkeskolen.

Indtil nu har der ikke eksisteret en fælles skoleprofessionel ramme at beskrive faglig udvikling for elever, der arbejder på et kognitivt niveau, der ligger før børnehaveklasseniveau i Danmark.

Formuleringen og udviklingen af P-skalaerne har til hensigt beskrive elevens faglige udvikling i dansk og matematik fra 2 mdr. til 6 år, der er de læringsforudsætninger, som Fælles Mål bygger på.

Det er hensigten at P-skalaerne kan bidrage med et fælles sprog om elevernes faglige udvikling på tværs af faggrupper.

Fælles pejlemærker for dansk og matematik blev afprøvet i skoleåret 2017-2018 på Fensmarskolen, Skolen i Ryparken, Øresundsskolen og Strandparksskolen. I samarbejde med skolerne justeredes de fælles Pejlemærker og foreligger nu i trykt version: Alle i mål P-skalaer for matematik og dansk.

P-skalaer for dansk og matematik er samlet i et samlet dokument. Dertil er der udarbejdet en oversigtsplakat, der viser de overordnede mål på de enkelte p-niveauer for de to fag.

Hvordan kan P-skalaerne anvendes?

Det er vigtigt at være opmærksom på, hvordan P-skalaerne anvendes. P-skalaerne kan bruges og misbruges.

P-skalaerne er udviklet som redskab til at:

- Støtte lærere og pædagoger i at formulere mål for elever i alderen 5-16 år, men som arbejder på kognitive niveauer, der ligger før Fælles Mål for Børnehaveklassen.
- Formulere et grundlag (baseline) som videre fremgang kan vurderes ud fra.
- Støtte lærere og pædagoger i at identificere profilområder, elever ikke ser ud til at udvikle sig inden for, og hvor der må arbejdes på en anden måde ("gaps in learning")
- Evaluere elevers fremgang/progression i læringsudbytte på vej mod Fælles Mål for Børnehaveklassen. Progression i læringsudbytte skal både forstås lineært fra P1-P8 inden for et fagligt område og (på tværs) af faglige områder samt lateral progression inden for samme faglige område, hvor eleven begynder at kunne generalisere det lærte ind i nye kontekster.

- Støtte skoleledere i dokumentere kvaliteten af skolens praksis og på den baggrund diskutere og formulere mål for hele skolens faglige udvikling.

P-skalaerne er ikke udviklet som redskab til, at:

- Kategorisere elever som fx p1-børn (labeling)
- Foretage detaljeret løbende evaluering
- Definere indholdet i undervisningen eller give detaljerede beskrivelser af aktiviteter
- Identificere elevers specifikke undervisningsbehov

P-skalaer kræver fortsat didaktisk omsætning. P-skalaerne kan ikke erstatte daglige didaktiske overvejelser og omsætning til praksis.

P-skalaerne kan komme tæt på – men det vil altid være sådan, at man skal tage højde for de enkelte elever og vurdere mål og aktiviteter i forhold til deres forudsætninger og behov for støtte og stilladsering i undervisningen. P-skalaerne er generelt formuleret uden at indtænke specifikke handicap. Hvor langt, eleverne kan nå, vil være afhængig af en kombination af forudsætninger og stilladsering i læringsprocessen.

Progression i læringsudbytte hos elever

Elever med gennemgribende udviklingsforstyrrelser og generelle indlæringsvanskeligheder udvikler sig meget forskelligt. Det vil derfor ikke være rimeligt at kunne forvente en fremgang fra P1-P8 og videre frem for alle elever. Der vil eksempelvis være stor forskel på de forventninger, man kan opstille til fremgangen hos en elev, der arbejder på eksempelvis et P3-niveau i 6-årsalderen sammenlignet med en elev, der arbejder på et P3-niveau i 14-årsalderen (QCA, 2009 s. 10). Alt andet vil være urealistisk.

P-skalaerne bidrager med et blik på udvikling, samtidig med at det anerkendes, at nogle elever bevæger sig langsomt frem og til tider to skridt tilbage. Læring foregår altid i en bestemt situation – i en bestemt kontekst.

Forandringer i situationen kan for nogle elever betyde, at det som eleven under visse omstændigheder kunne i går ikke kan lade sig gøre i dag.

Udvikling forstås både lineært fremadskridende og ligeledes som lateralt udvidende. Dertil vil det altid være nødvendigt at forholde sig til konteksten for læring, som kan betyde tilbageskridt og at forholde sig til elevernes forudsætninger, og de behov eleverne dermed har for stilladsering på et givet P-niveau.

I den laterale bevægelse betyder det, at eleven udvider sin kunnen til andre områder inden for faget (fx mellem kompetenceområder på samme p-niveau) eller til samme område inden for faget, men i for eleven nye kontekster (fx at kunne sortere knapper i farver til også at kunne sortere papir i farver).

P-skalaer som et didaktisk refleksionsværktøj til beskrivelse af progression

P-skalaerne er skolens og lærernes eget redskab til at beskrive og evaluere elevers udvikling og ligeledes et redskab, der gør det muligt at vise og dokumentere på hvilke kognitive udviklingsniveauer skolens elever arbejder. Dermed bliver det muligt at dokumentere den faglige kvalitet på skolen.

P-skalaerne kan fungere som et refleksionsværktøj over sammenhænge mellem:

- elevers forudsætninger
- mål for læring i de enkelte fag
- den undervisning eleverne møder og den faglige progression i læringsudbytte, der spores hos eleverne.

Denne refleksion kan bidrage til at forstå, afklare og udfordre elevers udviklingspotentiale.

I figur 1 gengives en ramme til forståelse af opbygningen af P-skalaen i dansk og matematik. P1 til P3 er fælles for dansk og matematik, da der her arbejdes med elevernes generelle udvikling af forudsætningerne for læring. P-skalaerne fra P1 til P8 er præsenteret i sin fulde længde i P-skalaer for henholdsvis dansk og matematik. P8 markerer overgangen fra P-skalaen til Folkeskolens Fælles mål for Børnehaveklassen.

Figur 1

Overordnet
opbygning af
P-skalaer for
dansk og
matematik med
overgang til
Fælles mål

P-skala

Dansk og matematik

P1

Eleven **møder** verden og får oplevelser, uden tydelig reaktion.

Eleven viser sporadisk **interesse** for aktiviteter og oplevelser, og enhver **respons** fra eleven støttes.

P2

Eleven **responderer** og deltager i kortvarig interaktion i kendte situationer.

Eleven **undersøger** ting og reagerer ved at række ud og pege, på vej mod **deltagelse**.

P3

Eleven **deltager** i aktiviteter med begyndende intentionalitet.

Eleven **involverer** sig og tager initiativ til kommunikation.

Figur 1

P4-P8

Dansk

KOMMUNIKATION
-LYTTE OG FORSTÅ

KOMMUNIKATION
-TALE OG UDTRYKKE

SPROGLIG OPMÆRKSOMHED
-LÆSNING

SPROGLIG OPMÆRKSOMHED
-SKRIVNING

Matematik

FUNKTIONEL MATEMATIK

TAL OG ANTAL

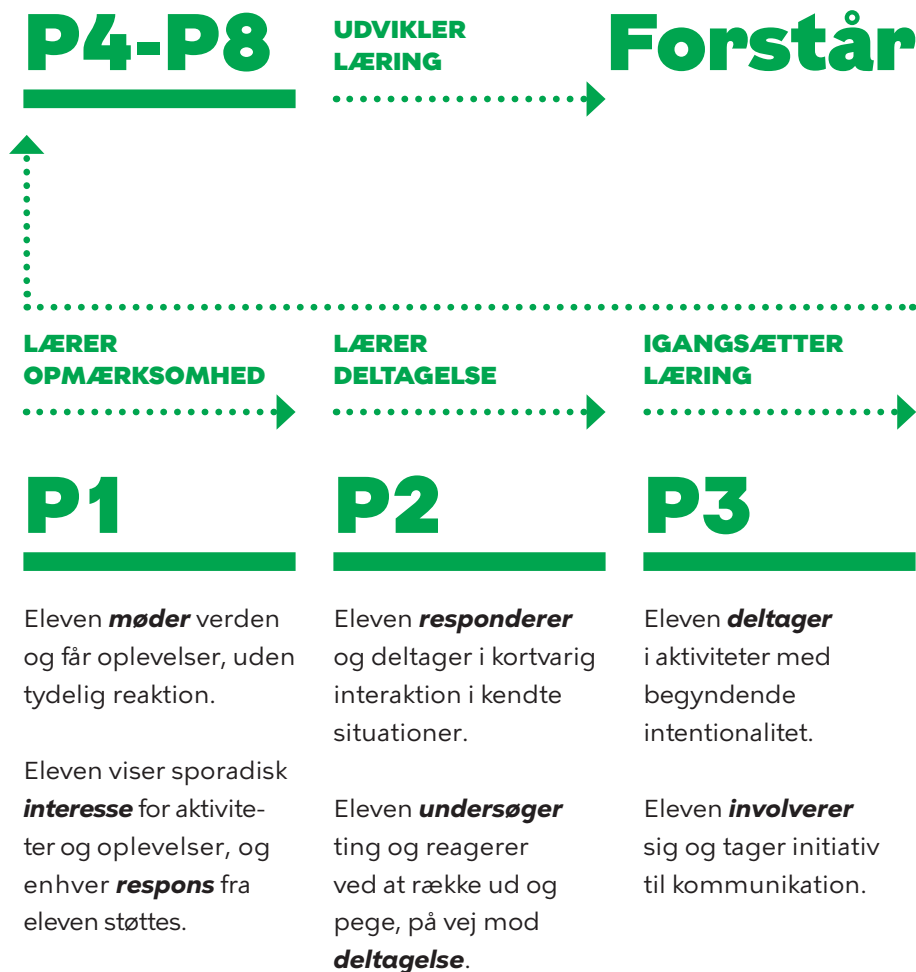
FIGURER, MØNSTRE OG MÅLING

Fælles Mål

Figur 2 er et forsøg på at beskrive de overgange og forudsætninger, der gør faglig læring i dansk og matematik til en mulighed. Det kan til tider være vanskeligt at vurdere, om en elev arbejder på P1, P2 eller P3 niveau, da elevernes reaktioner kan være sporadiske og vage. Men generelt kan man sige, at når eleverne er i stand til at fokusere/fastholde deres opmærksomhed, bevæger eleven sig fra P1 mod P2. I de konkrete arbejdsituationer kan der ses på graden af elevens hensigtsmæssige respons. Når eleven responderer på en given aktivitet på en forudsigelig og hensigtsmæssig måde, er det tegn på, at eleven er aktivt deltagende, og eleven bevæger sig altså fra P2 mod P3. Når eleven involverer sig bevidst i aktiviteten, kan det være et tegn på, at eleven kan igangsætte og udvikle færdigheder og forståelser, der gør læring til en mulighed.

Figur 2

Ramme for
udviklingsovergange
inden for P-skalaen
med specielt fokus
på P1 til P3

Når eleverne bliver i stand til at være opmærksomme og respondere, bevæger de sig fra P1 mod P2 afhængig af graden af opmærksomhed og respons: Eleven lærer opmærksomhed. Her er det vigtigt at være lydhør for, at opmærksom ikke er medfødt, men en kompetence der tilegnes i et samspil med primære voksne.

Når eleven er opmærksomme på, hvad der foregår og begynder at respondere og deltage, så bevæger de sig gradvist mod P3.

I løbet af P3 bliver eleverne mere opmærksomme og aktivt deltagende og involveret. Dermed bliver faglig læring en mulighed. Afhængig af graden af personlig involvering tilegner eleven sig færdigheder og forståelser, der fungerer som overgangsfænomen fra P3 til P4.

I figur 3 uddybes nøglepunkterne på de tidlige P-skalatrin med flere beskrivelser af elevers mulige reaktioner. Skemaet kan anvendes som støtte til at beskrive nøglepunkter i elevernes udvikling af erfaringer i undervisningen på P1-P3. Skemaet er oversat og bearbejdet fra Qualifications and Curriculum Authority (QCA, 2001).

Figur 3

Rammebeskrivelse for
udvikling fra P1-P3

Figur 3

NØGLEPUNKT	ENGELSK VERSION	EKSEMPLER PÅ MULIGE REAKTIONER OG UDVIKLING HOS ELEVEN
Møde	Encounter	Elever er til stede gennem en aktivitet, men der er ikke nogen synlig reaktion. Men bemærk, at for elever, som er tilbageholdende i mange situationer, så kan alene det, at de tolererer at være til stede i en fælles aktivitet være et tegn på udbytte/fremskridt.
Gryende optagethed	Awareness	Elever ser ud til at bemærke, når der sker noget. Måske kortvarig opmærksomhed på en ting, handling, en person. Kan fx ses ved at eleven kortvarigt stopper op med egne bevægelser eller lyde.
Opmærksomhed og respons	Attention and response	Elever er mere opmærksomme og begynder at respondere ofte dog ikke på en ensartet eller forudsigelig måde. Det kan fx ses ved at eleverne viser tegn på overraskelse, begejstring, frustration eller utilfredshed. De demonstrerer dermed en begyndende evne til at kunne skelne mellem forskellige mennesker, ting, aktiviteter og steder.
Undersøgelse / engagement	Engagement	Elever viser en mere vedvarende opmærksomhed og viser at de kan skelne mellem forskellige mennesker, ting, aktiviteter og steder. Det ses, fx ved, at de stirrer eller lytter fokuseret, vender hovedet for at lokalisere ting, handlinger eller mennesker, eller vha. øjne, hoved eller andre kropsdele følger noget, der bevæger sig.
Deltagelse	Participation	Eleverne deltager i fælles udveksling (turtagning) i kommunikation og kan foregribe velkendte begivenheder ved fx at smile, sige lyde eller vise andre tegn på begejstring. Disse tegn kan dog stadig være støttet af voksne eller andre elever.

NØGLEPUNKT	ENGELSK VERSION	EKSEMPLER PÅ MULIGE REAKTIONER OG UDVIKLING HOS ELEVEN
Deltagelse	Participation	Eleverne deltager i fælles udveksling (turtagning), i kommunikation og kan foregribe velkendte begivenheder ved fx at smile, sige lyde eller vise andre tegn på begejstring. Disse tegn kan dog stadig være støttet af voksne eller andre elever.
Involvering	Involvement	Elever rækker aktivt ud for at være en del af noget eller for at give udtryk for noget i relation til en aktivitet eller ytring fra andre elever. Det kan fx være ved at bruge fagter og armbevægelser, bruge tegn, sige lyde eller forsøge at få øjenkontakt med andre elever eller voksne.
Opnår færdigheder og forståelse (viden)	Gaining skills and understanding	Elever opnår færdigheder, styrker færdigheder eller gør generelt brug af deres færdigheder. De opnår forståelse af viden og begreber relateret til deres erfaringer med det, de er i gang med at lære i skolen. Det kan fx være at de gænkender træk og karakteristika ved en ting og forstår betydningen af denne ting, og hvordan den kan bruges.

At indsamle tegn på læring

Tegn på læring observeres gennem, hvad eleverne gør, siger og skaber. For at følge elevers udvikling er det derfor relevant at gøre sig løbende notater vedrørende elevernes reaktioner på undervisningen. Brug af video, foto og forældreudtalelser indgår også som relevante former for data til at følge elevers progression.

Det skal være overkommeligt og meningsfuldt at indsamle data. Det må aldrig blive en bureaukratisk øvelse, der udelukkende handler om dokumentation. Der er derfor ikke grund til at indsamle noter i detaljer fra hver en lektion – korte sammenfatninger kan være nok.

Hvor kommer P-skalaer fra?

I England har det siden 2007 været indført at bruge P-scales (P-skalaer) som led i vurderingen af elever, der arbejder på niveauer under National Curriculum Level 1. P-scales blev udviklet i et samarbejde mellem forskere og specialskoler i England (QCA, 2017). Det var obligatorisk at benytte P-scales som redskab til at teste eleverne, hvilket blev meget kritiseret i England. Derfor valgte det engelske undervisningsministerium at gøre det valgfrit for skolerne, om de ville benytte p-scales til at teste med. P-skalaniveauerne er dog stadig fælles referenceramme for undervisningsplanlægning for elever med multiple funktionsnedsættelser i England.

I Danmark har det på intet tidspunkt været intentionen, at p-skaler skulle anvendes i en testsammenhæng, men derimod som redskab til øget faglig og didaktisk refleksion over praksis og progression i læringsudbytte hos elever.

Referencer

QCA/DfEE (2001) Planning, Teaching and Assessing the Curriculum for pupils with learning difficulties. London: QCA

QCA. (2009). Using the P scales — Assessing, moderating and reporting pupil attainment at levels P1 to P8. London: Qualifications and Curriculum Authority.

QCA. (2017). Performance — P scale — attainment targets for pupils with special educational needs. London: Department of Education.

Salamanca (1994). The Salamanca Statement and framework for action on special needs education.

Undervisningsministeriet (2016) Fælles Mål, <https://www.emu.dk/omraade/gsk-l%C3%A6rer>

P-skalaer

Tilpasset version af Department of Education P Scales
Attainment Targets. Bearbejdet af Michael Wahl Andersen
og Louise Rønberg. Københavns Professionshøjskole.